Europos Parlamentas
2019-2024

Piliečių laisvių, teisingumo ir vidaus reikalų komitetas

2023/2113(INI)

26.10.2023

PRANEŠIMO PROJEKTAS

Pranešimas dėl Komisijos 2023 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitos
(2023/2113(INI))

Piliečių laisvių, teisingumo ir vidaus reikalų komitetas

Pranešėja: Sophia in 't Veld

Susijusio komiteto pagal Darbo tvarkos taisyklių 57 straipsnį nuomonės referentas:
Adrián Vázquez Lázara, Committee on Legal Affairs

TURINYS

Psl.

PASIŪLYMAS DĖL EUROPOS PARLAMENTO REZOLIUCIJOS 3

PASIŪLYMAS DĖL EUROPOS PARLAMENTO REZOLIUCIJOS

Pranešimas dėl Komisijos 2023 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitos (2023/2113(INI))

Europos Parlamentas,

– atsižvelgdamas į Europos Sąjungos sutartį (ES sutartis), ypač į jos 2 straipsnį, 3 straipsnio 1 dalį, 3 straipsnio 3 dalies antrą pastraipą, 4 straipsnio 3 dalį ir 5, 6, 7, 11, 19 ir 49 straipsnius,

– atsižvelgdamas į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos straipsnius, susijusius su pagarba demokratijai, teisinei valstybei ir pagrindinėms teisėms, jų apsauga ir skatinimu Sąjungoje, įskaitant 70, 258, 259, 260, 263, 265 ir 267 straipsnius,

– atsižvelgdamas į Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartiją,

– atsižvelgdamas į Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktiką,

– atsižvelgdamas į 2023 m. liepos 5 d. Komisijos komunikatą „2023 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita. Teisinės valstybės padėtis Europos Sąjungoje“ (COM(2023)0800),

– atsižvelgdamas į 2020 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES, Euratomas) 2020/2092 dėl bendro Sąjungos biudžeto apsaugos sąlygų režimo[1] (Teisinės valstybės sąlygų reglamentas),

– atsižvelgdamas į 2021 m. balandžio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2021/692, kuriuo nustatoma Piliečių, lygybės, teisių ir vertybių programa ir kuriuo panaikinami Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1381/2013 ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 390/2014[2],

– atsižvelgdamas į Visuotinę žmogaus teisių deklaraciją,

– atsižvelgdamas į JT dokumentus dėl žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos bei JT visuotinio periodinio vertinimo rekomendacijas ir ataskaitas, taip pat į JT sutartimis įsteigtų organų teisinę praktiką ir Žmogaus teisių tarybos įgaliotųjų ekspertų sistemą,

– atsižvelgdamas į Demokratinių institucijų ir žmogaus teisių biuro, Vyriausiojo tautinių mažumų reikalų komisaro, atstovo žiniasklaidos laisvės klausimais bei kitų Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijos (ESBO) organų rekomendacijas ir ataskaitas,

– atsižvelgdamas į Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją, Europos socialinę chartiją, Europos Žmogaus Teisių Teismo praktiką ir Europos socialinių teisių komiteto išaiškinimus, taip pat Parlamentinės Asamblėjos, Ministrų

[1] OL L 433 I, 2020 12 22, p. 1.
[2] OL L 156, 2021 5 5, p. 1.

Komiteto, žmogaus teisių komisaro, Europos komisijos kovai su rasizmu ir netolerancija, Kovos su diskriminacija, įvairovės ir įtraukties iniciatyvinio komiteto, Venecijos komisijos bei kitų Europos Tarybos organų konvencijas, rekomendacijas, rezoliucijas, nuomones ir ataskaitas,

– atsižvelgdamas į 2007 m. gegužės 23 d. Europos Tarybos ir Europos Sąjungos susitarimo memorandumą ir 2020 m. liepos 8 d. Tarybos išvadas dėl 2020–2022 m. ES bendradarbiavimo su Europos Taryba prioritetų,

– atsižvelgdamas į 2017 m. gruodžio 20 d. Komisijos pagrįstą pasiūlymą dėl Tarybos sprendimo dėl aiškaus pavojaus, kad Lenkijos Respublika gali šiurkščiai pažeisti teisinės valstybės principą, nustatymo (COM(2017)0835), pateiktą pagal ES sutarties 7 straipsnio 1 dalį,

– atsižvelgdamas į 2022 m. liepos 19 d. Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūros (FRA) ataskaitą „Europos pilietinė visuomenė vis dar patiria spaudimą“, 2022 m. birželio 8 d. paskelbtą 2022 m. ataskaitą apie pagrindinių teisių būklę, 2022 m. rugpjūčio 19 d. ataskaitą „Pilietinės erdvės apsauga ES“, 2022 m. lapkričio 3 d. ataskaitą „Antisemitizmas. 2011–2021 m. Europos Sąjungoje užregistruotų antisemitinių incidentų apžvalga“ ir kitas jos ataskaitas, duomenis ir priemones, visų pirma Europos Sąjungos pagrindinių teisių informacinę sistemą (EFRIS),

– atsižvelgdamas į savo 2016 m. spalio 25 d. rezoliuciją su rekomendacijomis Komisijai dėl ES demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių mechanizmo sukūrimo[3],

– atsižvelgdamas į savo 2018 m. kovo 1 d. rezoliuciją dėl Komisijos sprendimo pasinaudoti ES sutarties 7 straipsnio 1 dalimi dėl padėties Lenkijoje[4],

– atsižvelgdamas į savo 2018 m. balandžio 19 d. rezoliuciją dėl poreikio parengti Europos vertybių priemonę siekiant remti pilietinės visuomenės organizacijas, propaguojančias pagrindines vertybes Europos Sąjungoje vietos ir nacionaliniu lygmeniu[5],

– atsižvelgdamas į savo 2018 m. rugsėjo 12 d. rezoliuciją dėl pasiūlymo, kuriuo pagal Europos Sąjungos sutarties 7 straipsnio 1 dalį Taryba raginama nustatyti, ar esama aiškaus pavojaus, kad Vengrija šiurkščiai pažeidžia vertybes, kuriomis grindžiama Sąjunga[6],

– atsižvelgdamas į savo 2018 m. lapkričio 14 d. rezoliuciją dėl poreikio sukurti visapusišką ES mechanizmą, skirtą demokratijai, teisinei valstybei ir pagrindinėms teisėms apsaugoti[7],

– atsižvelgdamas į savo 2020 m. spalio 7 d. rezoliuciją dėl ES demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių mechanizmo sukūrimo[8],

---

[3] OL C 215, 2018 6 19, p. 162.
[4] OL C 129, 2019 4 5, p. 13.
[5] OL C 390, 2019 11 18, p. 117.
[6] OL C 433, 2019 12 23, p. 66.
[7] OL C 363, 2020 10 28, p. 45.
[8] OL C 395, 2021 9 29, p. 2.

– atsižvelgdamas į 2020 m. lapkričio 13 d. rezoliuciją dėl COVID-19 priemonių poveikio demokratijai, teisinės valstybės principui ir pagrindinėms teisėms[9],

– atsižvelgdamas į savo 2021 m. birželio 10 d. rezoliuciją dėl teisinės valstybės padėties Europos Sąjungoje ir Sąlygų reglamento (ES, Euratomas) 2020/2092 taikymo[10],

– atsižvelgdamas į savo 2021 m. birželio 24 d. rezoliuciją dėl Komisijos 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitos[11],

– atsižvelgdamas į savo 2021 m. liepos 8 d. rezoliuciją dėl bendro Sąjungos biudžeto apsaugos sąlygų režimo taikymo gairių parengimo[12],

– atsižvelgdamas į savo 2021 m. lapkričio 11 d. rezoliuciją „Demokratijos ir žiniasklaidos laisvės bei pliuralizmo stiprinimas ES: netinkamas civilinės ir baudžiamosios teisės veiksmų naudojimas siekiant užtildyti žurnalistus, NVO ir pilietinę visuomenę“[13],

– atsižvelgdamas į savo 2021 m. gruodžio 15 d. rezoliuciją dėl prevencinių priemonių, kuriomis siekiama išvengti korupcijos, neteisėtų išlaidų ir netinkamo ES ir nacionalinių lėšų naudojimo neatidėliotinos pagalbos fondų ir su krize susijusių išlaidų srityse, vertinimo[14],

– atsižvelgdamas į 2022 m. kovo 8 d. savo rezoliuciją dėl mažėjančios pilietinės visuomenės erdvės Europoje[15],

– atsižvelgdamas į savo 2022 m. kovo 10 d. rezoliuciją dėl teisinės valstybės principo ir ES Teisingumo Teismo sprendimo pasekmių[16],

– atsižvelgdamas į savo 2022 m. gegužės 19 d. rezoliuciją dėl Komisijos 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitos[17],

– atsižvelgdamas į savo 2022 m. birželio 9 d. rezoliuciją dėl teisinės valstybės ir galimo Lenkijos nacionalinio ekonomikos gaivinimo plano patvirtinimo[18],

– atsižvelgdamas į savo 2022 m. rugsėjo 15 d. rezoliuciją dėl pasiūlymo dėl Tarybos sprendimo, kuriuo pagal Europos Sąjungos sutarties 7 straipsnio 1 dalį nustatoma, jog esama aiškaus pavojaus, kad Vengrija gali šiurkščiai pažeisti vertybes, kuriomis grindžiama Sąjunga[19],

– atsižvelgdamas į savo 2022 m. rugsėjo 15 d. rezoliuciją dėl pagrindinių teisių padėties

[9] OL C 415, 2021 10 13, p. 36.
[10] OL C 67, 2022 2 8, p. 86.
[11] OL C 81, 2022 2 18, p. 27.
[12] OL C 99, 2022 3 1, p. 146.
[13] OL C 205, 2022 5 20, p. 2.
[14] OL C 251, 2022 6 30, p. 48.
[15] OL C 347, 2022 9 9, p. 2.
[16] OL C 347, 2022 9 9, p. 168.
[17] OL C 479, 2022 12 16, p. 18.
[18] OL C 493, 2022 12 27, p. 108.
[19] Priimti tekstai, P9_TA(2022)0324.

Europos Sąjungoje 2020 ir 2021 metais[20],

– atsižvelgdamas į savo 2022 m. spalio 20 d. rezoliuciją dėl teisinės valstybės padėties Maltoje praėjus penkeriems metams po Daphnės Caruanos Galizios nužudymo[21],

– atsižvelgdamas į savo 2022 m. spalio 20 d. rezoliuciją dėl augančio neapykantos nusikaltimų prieš LGBTIQ asmenis visoje Europoje skaičiaus, atsižvelgiant į neseniai Slovakijoje įvykusias homofobines žmogžudystes[22],

– atsižvelgdamas į savo 2022 m. lapkričio 10 d. rezoliuciją dėl rasinio teisingumo, nediskriminavimo ir kovos su rasizmu ES[23],

– atsižvelgdamas į savo 2022 m. lapkričio 24 d. rezoliuciją dėl vertinimo, ar Vengrija laikosi Sąlygų reglamente nustatytų sąlygų dėl teisinės valstybės, ir Vengrijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano dabartinės padėties[24],

– atsižvelgdamas į 2023 m. kovo 30 d. Komisijos komunikatą „2022 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita. Teisinės valstybės padėtis Europos Sąjungoje“ (COM(2022)0500)[25],

– atsižvelgdamas į savo PEGA tyrimo komiteto ataskaitą ir PEGA rezoliuciją bei rekomendacijas[26],

– atsižvelgdamas į Demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių stebėsenos grupės grįžtamosios informacijos ataskaitas, misijų ataskaitas, raštu pateiktus klausimus ir atsakymus[27],

– atsižvelgdamas į Darbo tvarkos taisyklių 54 straipsnį,

– atsižvelgdamas į Teisės reikalų komiteto nuomonę,

– atsižvelgdamas į Piliečių laisvių, teisingumo ir vidaus reikalų komiteto pranešimą (A9-0000/2023),

Teisingumo sistemos

1. pakartoja, kad nepriklausomos teismines institucijos yra teisinės valstybės pagrindas, nes tai yra išankstinė veiksmingos teisinės gynybos sąlyga, kai apribojamos arba pažeidžiamos teisės ir laisvės; pabrėžia, kad nepriklausomos ir veiksmingos teisminės institucijos yra gyvybiškai svarbios įgyvendinant ES teisę, atsižvelgiant į tai, kad

[20] Priimti tekstai, P9_TA(2022)0325.
[21] Priimti tekstai, P9_TA(2022)0371.
[22] Priimti tekstai, P9_TA(2022)0372.
[23] Priimti tekstai, P9_TA(2022)0389.
[24] Priimti tekstai, P9_TA(2022)0422.
[25] Priimti tekstai, P9_TA(2023)0094.
[26] Priimti tekstai, P9_TA(2023)0244.
[27] Apie visą Demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių stebėsenos grupės stebėsenos veiklą žr. https://www.europarl.europa.eu/committees/en/libe-democracy-rule-of-law-and-fundament/product-details/20190103CDT02662.

Komisija, siekdama užtikrinti ES teisės vykdymą, remiasi nacionalinėmis teisminėmis institucijomis; reiškia susirūpinimą dėl to, kad ši atitikties prielaida tampa atitikties pretekstu, kai Komisija neatsižvelgia į nacionalinių teisminių institucijų trūkumus; susirūpinęs pažymi, kad nors kai kurios teismų sistemos gali būti tvirtos popieriuje, kai kuriais atvejais jos nėra apsaugotos nuo valstybės užvaldymo, politinio kišimosi ar nepotizmo; supranta, kad tai sunku nustatyti paprastai vertinant oficialias struktūras; todėl primygtinai ragina Komisiją atlikti kokybiškesnę analizę, įskaitant konteksto elementus;

2. pažymi, kad Komisija nustatė didelius ES valstybių narių teismų nepriklausomumo ir apsaugos priemonių skirtumus; pažymi, kad ataskaitoje minima keletas teigiamų iniciatyvų ir vykstančių pokyčių, susijusių su teismų tarybomis, visų pirma Liuksemburge, Nyderlanduose, Portugalijoje, Italijoje, Švedijoje, Suomijoje ir Vengrijoje; vis dėlto pabrėžia, kad nepriklausomas vertinimas rodo, jog iš keturių itin svarbių orientyrų, susijusių su teisminių institucijų nepriklausomumu Vengrijoje, tik vieną galima laikyti visiškai įgyvendintu[28]; pažymi, kad Komisija mano, jog Lenkijoje, Slovakijoje, Bulgarijoje, Ispanijoje ir Kipre vis dar turi būti sprendžiami susirūpinimą keliantys klausimai dėl teismų tarybų; susirūpinęs pažymi, kad drausminės procedūros gali būti naudojamos kaip priemonė teismų nepriklausomumui apriboti, kaip yra Lenkijoje ir Bulgarijoje; pažymi, kad Komisija galiausiai kreipėsi į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą (ESTT) dėl Lenkijos, nes jos konstitucinis teismas pažeidė ES teisę;

3. pažymi, kad Komisija mano, jog nors kai kurios valstybės narės, įskaitant Suomiją, Austriją, Slovėniją, Kiprą, Švediją ir Vengriją, ėmėsi arba paskelbė iniciatyvas, kuriomis siekiama pagerinti teisėjų skyrimo procesus ir aukštųjų teismų veikimą, Maltoje, Graikijoje, Lietuvoje, Latvijoje ir Airijoje tebėra problemų skiriant aukšto lygio teisėjus; pabrėžia, kad Lenkijoje tebekyla didelis susirūpinimas dėl anksčiau paskirtų Aukščiausiojo Teismo teisėjų, įskaitant jo pirmąjį pirmininką, ir dėl nuolatinio ESTT prejudicinio sprendimo dėl teisėjų skyrimo į Išimtinės kontrolės kolegiją neįgyvendinimo; pažymi, kad Komisija mano, jog Slovakijoje nustatytas teisėjų piktnaudžiavimo teise nusikaltimas, susijęs su jų teisminiais sprendimais, ir toliau kelia susirūpinimą, nes tai daro neigiamą psichologinį poveikį teisėjams ir apsunkina tyrimo institucijas;

Korupcija

4. pakartoja, kad korupcija kelia didelę grėsmę teisinei valstybei ir labai kenkia pasitikėjimui demokratija ir lygybe prieš įstatymą; ragina valstybes nares dėti daug daugiau pastangų siekiant panaikinti korupciją;

5. apgailestauja, kad, nepaisant to, jog visos valstybės narės taiko kovos su korupcija strategijas, korupcijos suvokimas visoje ES labai skiriasi: Danija, Suomija, Švedija ir Nyderlandai yra tarp mažiausiai korumpuotų, o suvokiamas korupcijos lygis Bulgarijoje, Maltoje, Vengrijoje, Graikijoje ir Slovėnijoje kelia susirūpinimą[29]; taip pat

[28] Vengrijos Helsinkio komitetas, „Updated summary assessment on Hungary's compliance with the four super milestones aimed at restoring the independence of the judiciary“, 2023 m. spalio 9 d.
[29] „Transparency International“, korupcijos suvokimo indeksas, 2023 m. sausio 31 d.

susirūpinęs pažymi, kad Komisija mano, jog kai kurios valstybės narės, pvz., Bulgarija, Malta, Vengrija, Graikija ir Slovėnija, dar nėra pasiekusios svarių rezultatų tiriant aukšto lygio korupcijos bylas, dėl kurių priimami galutiniai apkaltinamieji nuosprendžiai, turintys atgrasomąjį poveikį, ir patraukiant baudžiamojon atsakomybėn už korupciją;

6. pabrėžia, kad valstybių narių vyriausybės ir ES pareigūnai turėtų rodyti pavyzdį susilaikydami nuo bet kokios korupcinės praktikos ir kad vyriausybės ar politinis kišimasis į korupcijos tyrimus neturėtų būti vykdomas; atkreipia dėmesį į tai, kad ES pareigūnai taip pat gali būti susiję su korupcija, kaip parodė „Katargeito“ skandalas, todėl pakartoja savo reikalavimą, kad į metinę ataskaitą būtų įtrauktos ir ES institucijos;

7. smerkia tai, kad Malta toliau vykdo pilietybės suteikimo investuotojams programą, kuri kelia didelę korupcijos ir kitų nusikaltimų riziką, ypač atsižvelgiant į veiksmus, kurių ėmėsi kelios kitos valstybės narės, siekdamos užtikrinti, kad pilietybės suteikimo investuotojams programos būtų panaikintos; dar kartą patvirtina savo poziciją, kad Komisija turėtų pasinaudoti savo prerogatyva siūlyti teisės aktus ir inicijuoti ES teisės aktais nustatytą visų pilietybės suteikimo investuotojams programų draudimą ES;

8. mano, kad narystė Europos prokuratūroje turėtų būti išankstinė ES lėšų gavimo sąlyga; pakartoja savo raginimą išplėsti Europos prokuratūros įgaliojimus;

9. pažymi, kad korupcija gali apimti nacionalines institucijas, įskaitant teismines ir policijos institucijas, kurios pačios turėtų su ja kovoti; mano, kad ES įstaigos, pvz., Europolas, galėtų atlikti svarbų vaidmenį tiriant korupciją ir užtikrinant įrodymus, tačiau reikalavimas, kad Europolo dalyvavimas būtų patvirtintas nacionaliniu lygmeniu, yra kliūtis; ragina sustiprinti Europolo įgaliojimus, kad jis galėtų tirti pirmiau apibūdintus korupcijos atvejus;

Nepriklausomos institucijos

10. pabrėžia, kad stabdžių ir atsvarų sistema gali veikti tik tada, kai ombudsmenai, nacionalinės žmogaus teisių institucijos, audito tarnybos, lygybės įstaigos ir visos kitos nepriklausomos institucijos gali veikti ir turi pakankamai plačius įgaliojimus, nepriklausomumą ir pakankamą finansavimą;

11. pažymi, kad, Komisijos nuomone, padėtis valstybėse narėse labai skiriasi: kai kurie pokyčiai vyksta tinkama linkme Kipre, Slovakijoje, Liuksemburge, Portugalijoje, Slovėnijoje ir Lenkijoje, tačiau tebėra problemų Lietuvoje, Vengrijoje ir Kroatijoje; Italijoje, Čekijoje, Maltoje ir Rumunijoje vis dar neįsteigta nacionalinė žmogaus teisių institucija, o įvairiose nepriklausomose institucijose Bulgarijoje, Ispanijoje ir Austrijoje vėluojama paskirti pareigūnus, Lenkijai kyla pavojus veiksmingam Aukščiausiosios audito tarnybos veikimui; su dideliu susirūpinimu atkreipia dėmesį į pastarojo meto įvykius Graikijoje, kur nepriklausomos institucijos, pvz., Graikijos ryšių saugumo ir privatumo institucija (ADAE) ir Graikijos duomenų apsaugos institucija, patiria vis didesnį spaudimą dėl jų darbo, susijusio su neteisėtu šnipinėjimo programų naudojimu, o ADAE valdybos nariai neseniai buvo skubiai pakeisti, tikriausiai dėl ADAE sprendimo skirti baudą Graikijos žvalgybos agentūrai;

Žiniasklaidos pliuralizmas ir žiniasklaidos laisvė

12. pabrėžia, kad be žiniasklaidos pliuralizmo ir žiniasklaidos laisvės negali egzistuoti demokratinis gyvenimas ir teisinė valstybė;

13. pabrėžia žiniasklaidos nuosavybės skaidrumo svarbą; pažymi, kad Komisija nustatė, jog nuo tada, kai buvo paskelbta 2022 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita, Graikijoje, Liuksemburge, Švedijoje buvo priimti nauji teisės aktai, kuriais didinamas žiniasklaidos nuosavybės skaidrumas arba gerinamas viešas žiniasklaidos priemonių nuosavybės informacijos prieinamumas, ir kad tokie teisės aktai buvo sugriežtinti Kipre, o Bulgarijoje, Čekijoje ir Prancūzijoje vis laukiama pokyčių; taip pat pažymi, kad Komisija mano, jog žiniasklaidos reguliavimo institucijos yra apsaugotos nepakankamomis apsaugos nuo netinkamos politinės įtakos priemonėmis ir kad valdžios institucijoms trūksta išteklių, ypač Vengrijoje, Slovėnijoje, Lenkijoje, Graikijoje ir Rumunijoje;

14. pabrėžia visuomeninės žiniasklaidos redakcinės nepriklausomybės svarbą ir visų valstybių narių pareigą tai gerbti;

15. ragina Tarybą ir Komisiją skirti pakankamą finansavimą nepriklausomai ir visos Europos mastu kokybiškai žurnalistikai nacionaliniu, regioniniu ir vietos lygmenimis;

Žurnalistų apsauga

16. primena, kad nepriklausoma žurnalistika yra esminis demokratinės teisinės valstybės elementas, kaip esminės stabdžių ir atsvarų sistemos dalis ir viešosios kontrolės elementas; reiškia susirūpinimą dėl kelių vyriausybių tyčinių bandymų nutildyti žurnalistus, kurie atskleidžia pažeidimus;

17. apgailestauja dėl nerimą keliančių žurnalistų nesaugumo tendencijų keliose valstybėse narėse; pažymi, kad nuo 2015 m. Europos Tarybos platformoje, skirtoje žurnalistikos apsaugai ir žurnalistų saugumui skatinti, užregistruota daugiau kaip 1600 pranešimų apie grėsmę; apgailestauja dėl žurnalistų bauginimo rinkimų kampanijų metu, kaip neseniai įvyko per rinkimus Slovakijoje;

18. apgailestauja, kad, nepaisant įvairių tarptautinių organizacijų išreikšto susirūpinimo, Maltos siūlomų kovos su SLAPP nuostatų nepakanka žurnalistų darbui apsaugoti[30]; ragina Graikijos vyriausybę spręsti rimtas problemas, nustatytas taikant reagavimo į grėsmes žiniasklaidos laisvei mechanizmą („Media Freedom Rapid Response“) – aljansą, kuris nustato ir stebi spaudos ir žiniasklaidos laisvės pažeidimus, visų pirma susijusius su savavališku sekimu, nebaudžiamumu ar nusikaltimais prieš žurnalistus, strateginiais ieškiniais dėl visuomenės dalyvavimo (SLAPP), žiniasklaidos nepriklausomumu ir pliuralizmu, bei į juos reaguoja[31]; labai susirūpinęs atkreipia dėmesį į neseniai Prancūzijos valdžios institucijų sulaikytą žurnalistę siekiant atskleisti jos šaltinius, taip pat neteisėtą Nyderlandų žurnalisto, dirbančio žinių portale „De

[30] Europos Tarybos žmogaus teisių komisaras, „Letter to the Speaker of the House of Malta“, 2023 m. rugsėjo 26 d.

[31] Tarptautinis spaudos institutas, „Murdered, surveilled and sued: decisive action needed to protect journalists and salvage press freedom in Greece“, 2023 m. rugsėjo 27 d.

Correspondent“, pokalbių pasiklausymą;

19. ragina ES institucijas greitai pasiekti susitarimą dėl plataus užmojo kovos su SLAPP direktyvos; ragina Komisiją išnagrinėti galimybę priimti papildomus teisės aktus, kurie apimtų visas SLAPP bylas;

20. griežtai smerkia tai, kad neatliktas rimtas Giorgoso Karaivazo nužudymo tyrimas; pažymi, kad du įtariami nužudytojai buvo suimti praėjus daugiau nei dvejiems metams nuo nužudymo remiantis įrodymais, kurie, atrodo, buvo prieinami policijai visą laiką; mano, kad nužudymo organizatorius vis dar nenustatytas; pažymi, kad Giorgos Karaivaz, kaip ir Daphne Caruana Galizia ir Ján Kuciak, tyrė korupciją ir nusikaltimus ir galėjo turėti priešų tarp aukšto rango pareigūnų, įskaitant politinius sluoksnius; atkreipia dėmesį į tai, kad įtariamas Daphne‘ės Caruanos Galizios nužudymo organizatorius vis dar nėra teisiamas ir valdžios institucijos dar vis tinkamai neišnagrinėjo visų korupcijos ir nusikaltimų, kuriuos ji tyrė, atvejų;

21. smerkia neteisėtą žurnalistų sekimą, ypač naudojant šnipinėjimo programas; yra nusivylęs dėl Komisijos atsisakymo įgyvendinti visas programos „Pegasus“ specialiojo tyrimo komiteto rekomendacijas ir mano, kad tai yra neveikimas; atkreipia dėmesį į tai, kad nė vienu iš daugelio šimtų atvejų, kai buvo piktnaudžiaujama šnipinėjimo programomis prieš žurnalistus, aktyvistus, politikus, teisininkus ir kitus politinius taikinius, nebuvo įvykdytas teisingumas; todėl daro išvadą, kad, priešingai, nei mano Komisija, daugelis nacionalinių valdžios institucijų nenori ir negali spręsti šio klausimo, todėl aukos neturi veiksmingos teisinės gynybos, o demokratija lieka neapsaugota; yra labai susirūpinęs dėl atgrasomojo piktnaudžiavimo šnipinėjimo programomis nebaudžiamumo poveikio žurnalistams ir jų šaltiniams;

22. pabrėžia, kad neteisėto šnipinėjimo programų naudojimo poveikis yra daug didesnis valstybėse narėse, kuriose valdžios institucijos, kurioms paprastai būtų pavesta atlikti tyrimus ir užtikrinti žalos atlyginimą sektiems asmenims, yra uzurpuotos valstybės, ir tais atvejais, kai kyla pavojus teisinės valstybės principo taikymui ir teisminių institucijų nepriklausomumui, negalima pasikliauti tokiomis nacionalinėmis valdžios institucijomis; todėl ragina Komisiją teisinės valstybės principo taikymo ataskaitoje nustatyti specialią konkrečioms šalims skirtą stebėseną ir rekomendacijas, susijusias su neteisėtu šnipinėjimo programų naudojimu valstybėse narėse, įvertinant valstybės institucijų gebėjimą reaguoti į žalos atlyginimą tiksliniams asmenims;

Skaidrumas ir galimybė susipažinti su informacija

23. apgailestauja dėl nuolatinių sunkumų, su kuriais daugelyje valstybių narių susiduria daugelis piliečių, žurnalistų ir parlamentų narių, siekdami gauti informaciją ir susipažinti su dokumentais; pabrėžia, kad pernelyg dažnai valdžios institucijos sąmoningai trukdo susipažinti su informacija ir dokumentais, pvz., neproporcingai vilkindamos sprendimų priėmimą arba tik dirbtinai suteikdamos prieigą prie informacijos tik iš dalies;

Pilietinės visuomenės erdvė

24. pripažįsta, kad pilietinė visuomenė ir tinkama pilietinė erdvė atlieka nepaprastai svarbų

vaidmenį užtikrinant teisinės valstybės principo laikymąsi ir jį apsaugant, ir pakartoja savo raginimą skirti atskirą skyrių pilietinės visuomenės padėčiai valstybėse narėse; pažymi, kad Komisija nustatė, jog Malta, Airija, Bulgarija, Lietuva ir Vokietija paskelbė arba pradėjo dėti pastangas, kad pagerintų pilietinės visuomenės sistemą, ir mano, kad pilietinė visuomenė susiduria su ypatingais sunkumais Kipre, Graikijoje, Ispanijoje, Italijoje ir Prancūzijoje, taip pat pilietinei visuomenei vis dar taikomi dideli sisteminiai apribojimai Vengrijoje ir Lenkijoje; ragina visas valstybes nares pripažinti pilietinės visuomenės organizacijas (PVO) svarbiomis suinteresuotosiomis šalimis demokratiniame gyvenime ir sukurti pilietinei visuomenei palankią aplinką;

25. ragina Komisiją, skiriant specialų finansavimą, toliau investuoti į PVO pajėgumų stiprinimą, kad jos galėtų stebėti ir pranešti apie teisinės valstybės padėtį valstybėse narėse, ir užtikrinti tinkamą šiame procese dalyvaujančių PVO apsaugą;

Mažumų apsauga

26. pažymi, kad demokratijos ir teisinės valstybės padėties blogėjimas ir mažumų teisių pažeidimas dažnai yra neatsiejami, ir dar kartą pabrėžia, kad būsimose ataskaitose reikia visapusiško požiūrio į demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių stebėseną; apgailestauja dėl nepakankamos pažangos mažumų apsaugos srityje visoje ES; smerkia neapykantą kurstančias kalbas, be kita ko, vyriausybės ar politinių pareigūnų, nukreiptas prieš mažumų grupes;

27. ragina ES valstybes nares LGBTIQ+ asmenų teisių apsaugą padaryti tikru ir kompleksiniu prioritetu visose politikos srityse; ragina Komisiją pasinaudoti visomis turimomis priemonėmis siekiant užtikrinti, kad LGBTIQ asmenų teisės būtų gerbiamos visoje ES, įskaitant pažeidimo nagrinėjimo procedūrų taikymą prieš valstybes nares; ragina valstybes nares atsižvelgti į Europos Tarybos Kovos su diskriminacija, įvairovės ir įtraukties iniciatyvinio komiteto 12 rekomendacijų dėl kovos su neapykantos nusikaltimais prieš LGBTIQ+ asmenis, taip pat į Europos komisijos kovai su rasizmu ir netolerancija rekomendacijas[32]; atkreipia dėmesį į naujausią Rumunijos įstatymo projektą, kuriuo siekiama laikytis 2018 m. ESTT sprendimo Coman byloje[33], taip pat į kritiką, kad įstatymo projektu tas sprendimas įgyvendinamas labai siaurai ir kad juo neužtikrinamos lygios teisės tos pačios lyties poroms[34];

28. dar kartą patvirtina, kad moterų teisės yra žmogaus teisės ir kad niekas negali pateisinti moterų teisių ir savarankiškumo regreso; ypač smerkia keliose valstybėse narėse įvykdytą išpuolį prieš moterų ir mergaičių lytinę ir reprodukcinę sveikatą ir teises; mano, kad teisė į saugų ir teisėtą abortą turėtų būti įtvirtinta Pagrindinių teisių chartijoje;

---

[32] Europos Taryba, Kovos su diskriminacija, įvairovės ir įtraukties iniciatyvinis komitetas, „Thematic review of the implementation of Recommendation CM/Rec(2010)5“, 2023 m. rugsėjo 14 d.;Europos Taryba, Europos komisija kovai su rasizmu ir netolerancija, „ECRI General Policy Recommendation No. 17 on preventing and combating intolerance and discrimination against LGBTI persons“, 2023 m. rugsėjo 28 d.

[33] 2018 m. birželio 5 d. Teisingumo Teismo sprendimas, Rumunijos Konstitucinio Teismo (Curtea Constituțională) pagal SESV 267 straipsnį pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą, ECLI:EU:C:2018:385.

[34] „Euractiv“, „Romanian LGBTQ+ community wants equal rights, not special conditions“, 2023 m. rugsėjo 22 d.

29. ragina Komisiją į kitą ataskaitą įtraukti konkretų naują mažumų apsaugos ramstį, kuriame būtų apžvelgiama visų formų ksenofobija, rasizmas, antisemitizmas, islamofobija, priešiškumas romams ir LGBTIQ asmenų fobija visose valstybėse narėse;

30. reiškia nusivylimą dėl to, kad Komisija lėtai sprendžia klausimus, susijusius su pagrindinių teisių teisės aktų ir teismų praktikos nesilaikymu valstybėse narėse; nepritaria Komisijos aiškinimui, kad nacionalinių valdžios institucijų atsisakymas laikytis Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (ESTT) ir Europos Žmogaus Teisių Teismo (EŽTT) sprendimų pagrindinių teisių bylose turi būti laikomas pavieniais atvejais ir nenagrinėjamas taikant pažeidimo nagrinėjimo procedūras; primygtinai ragina Komisiją, kaip Sutarčių sergėtoją, vykdyti savo atsakomybę už ES žmogaus teisių teisės aktų vykdymą ir nesivadovauti privačiu vykdymo užtikrinimu;

Horizontaliosios išvados dėl demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių padėties visoje ES

31. atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta pirmiau, reiškia didelį susirūpinimą, kad visoje ES nyksta demokratija, teisinė valstybė ir pagrindinės teisės; pabrėžia, kad Komisijos teisinės valstybės principo taikymo ataskaitoje pateikta dabartinė padėtis atskleidžia daug nerimą keliančių pokyčių, padėtis dar labiau kelia nerimą, kai žvelgiama į kitas nepriklausomas ataskaitas ir šaltinius; pabrėžia, kad net jei kai kurios valstybės narės yra pavyzdinės demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių apsaugos ir skatinimo srityje, tarpusavyje susijusioje atviroje Europos Sąjungoje šių vertybių nykimas kitose valstybėse narėse kompromituoja ES institucijas ir padėtį visoje ES bei joms kenkia;

ES teisės vykdymo užtikrinimas

32. pažymi, kad tinkamas visų ES teisės aktų vykdymo užtikrinimas yra būtina teisinės valstybės principu grindžiamos sąjungos sąlyga; smerkia tai, kad kai kurios valstybės narės kartais atvirai ir nesidrovėdamos nesilaiko ES teisės įvairiose srityse, pvz., prieglobsčio, sankcijų įgyvendinimo ir žmogaus teisių teisės; pabrėžia, kad dėl to kyla pavojus, jog ES taps erdve be teisės aktų, kurioje kai kurios valstybės narės jausis lygesnės už kitas, o piliečių ES teisės ir laisvės nėra vienodai apsaugotos;

33. primena Komisijai, kad ji visų pirma yra Sutarčių sergėtoja; pabrėžia, kad, norint sustiprinti teisinės valstybės principu grindžiamą mūsų sąjungą, nepakanka parengti ataskaitą: ataskaitoje turėtų būti imamasi konkrečių vykdymo užtikrinimo veiksmų, ypač tais atvejais, kai rekomendacijų nėra visapusiškai laikomasi;

34. labai apgailestauja dėl to, kad Komisija nesiima griežtesnių veiksmų, kad užtikrintų ES teisės vykdymą; todėl ragina Komisiją padidinti naujų pažeidimo nagrinėjimo procedūrų skaičių ir paspartinti esamas pažeidimo nagrinėjimo procedūras, kad šios taptų ryžtingesnės ir skubesnės; ragina Komisiją nesinaudoti dialogu su valstybėmis narėmis arba bandomąja procedūra kaip neterminuotomis priemonėmis siekiant išvengti faktinių pažeidimų nagrinėjimo procedūrų pradėjimo; ragina Komisiją persvarstyti savo politiką, kuri neturi jokio pagrindo Sutartyse, kad ieškiniai dėl pažeidimo nebūtų taikomi pavieniais atvejais, nes dėl šios politikos piliečiams visoje ES buvo daugeliu atvejų atimtos teisės, ypač tais atvejais, kai jų pačių vyriausybės atsisako laikytis ES

teisės ar ESTT sprendimų, nes dauguma šių atvejų nėra pavieniai, o susiję su strateginiais ir esminiais klausimais;

35. atkreipia dėmesį į nuolatinę nevisiško Europos Žmogaus Teisių Teismo (EŽTT) sprendimų įgyvendinimo problemą ir atkreipia dėmesį į naujausius Europos Tarybos Ministrų Komiteto sprendimus[1]; palankiai vertina tai, kad nuo 2022 m. į teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą įtraukti sisteminiai rodikliai, susiję su pagrindinių EŽTT sprendimų įgyvendinimu; vis dėlto ragina Komisiją parengti rezultatų suvestinę, skirtą stebėti, kaip įgyvendinamas kiekvienas ESTT ir EŽTT sprendimas, susijęs su demokratija, teisine valstybe ir pagrindinėmis teisėmis, ir visapusiškai įtraukti jį į metinę teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą; ragina valstybes nares nedelsiant įgyvendinti dar neįgyvendintus sprendimus ir ragina Komisiją įvertinti pasekmes ES teisės laikymuisi ir prireikus imtis veiksmų dėl pažeidimo;

Teisinės valstybės principo taikymo ataskaita kaip priemonė

36. pripažįsta, kad teisinės valstybės principo taikymo ataskaita tapo ES institucijų darbo teisinės valstybės klausimais ES ir konkrečiose valstybėse narėse etalonu;

37. pripažįsta, kad Komisijos teisinės valstybės principo taikymo ataskaita nuo jos sukūrimo 2020 m. tapo išsamesnė; vis dėlto apgailestauja, kad 2023 m. ataskaita nebuvo gerokai išplėsta įtraukiant naują visapusišką ramstį; pakartoja savo poziciją, kad ataskaita turėtų apimti visą ES sutarties 2 straipsnyje nustatytų vertybių taikymo sritį, nes jų negalima vertinti atskirai; ragina Komisiją kitais metais išplėsti ataskaitos taikymo sritį;

38. yra susirūpinęs dėl to, kad Komisija, siekdama remtis faktais ir būti nešališka, kartais, nustatydama teisinės valstybės problemas valstybėse narėse, tampa pernelyg diplomatine ir netikslia; apgailestauja, kad eufeminės kalbos vartojimas ir dirbtinai vienodas kiekvienai valstybei narei skirtų išvadų ir rekomendacijų skaičius slepia labai tikrus skirtumus tarp valstybių narių; mano, kad rekomendacijų įgyvendinimo vertinimas turėtų būti tikslesnis ir kokybiškesnis, remiantis ne tik teisės aktų pakeitimais, bet ir realiais bei nepriklausomais jų praktinio įgyvendinimo įrodymais; atkreipia dėmesį į kartais didelius skirtumus tarp šalių skyrių santraukų ir pačių skyrių išsamaus turinio, todėl siūloma imtis redakcinės intervencijos;

39. dar kartą patvirtina, kad daugelį šių problemų būtų galima išspręsti į ataskaitos rengimą įtraukiant nepriklausomą ekspertų grupę, nes jie būtų mažiau saistomi diplomatinių motyvų; ragina Komisiją persvarstyti savo poziciją šiuo klausimu ir išnagrinėti visas galimybes įtraukti nepriklausomus ekspertus į vėlesnes teisinės valstybės principo taikymo ataskaitas;

40. patvirtina, kad metinė teisinės valstybės principo taikymo ataskaita pati savaime nėra tikslas, nes padėties stebėjimo nepakanka, o veikiau turėtų būti imamasi konkrečių vykdymo užtikrinimo veiksmų, susijusių su nustatytais trūkumais;

Tarpinstitucinis bendradarbiavimas ir procedūros teisinės valstybės srityje

41. atkreipia dėmesį į Tarybos vykdomą dialogo teisinės valstybės klausimais vertinimą ir į

Tarybos pareikštą poziciją, kad ji apsvarstys tolesnį galimą tarpinstitucinį bendradarbiavimą šioje srityje; ragina Tarybą į savo posėdžius kviesti kitas institucijas ir suinteresuotuosius subjektus, visų pirma Europos Tarybos organus, pvz., Venecijos komisiją, taip pat Europos Parlamento atstovus, siekiant užtikrinti, kad jos dialogas teisinės valstybės klausimais būtų įtraukesnis;

42. apgailestauja, kad Komisija ir Taryba iki šiol atmetė Parlamento pasiūlymą sudaryti tarpinstitucinį susitarimą dėl teisinės valstybės; dar kartą patvirtina, kad yra pasirengęs atnaujinti derybas dėl šio susitarimo;

43. ragina kitas institucijas bent jau išnagrinėti tolesnį bendradarbiavimą pagal siūlomą tarpinstitucinį bandomąjį projektą demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių srityje, nes tai padėtų praktiškai stiprinti institucijų tarpusavio pasitikėjimą, visų pirma dalijantis stebėsenos, dialogo ir susitikimų praktika;

44. smerkia tai, kad šiuo metu vykdomose ES sutarties 7 straipsnio 1 dalyje numatytose procedūrose visiškai nepadaryta pažanga; primygtinai ragina Tarybą atsižvelgti į visus naujus pokyčius, turinčius įtakos teisinei valstybei, demokratijai ir pagrindinėms teisėms; pakartoja savo raginimą Tarybai atsižvelgti į rekomendacijas, kiek tai susiję su šia procedūra, ir pabrėžia, kad bet koks tolesnis delsimas imtis tokių veiksmų reikštų pačios Tarybos teisinės valstybės principo pažeidimą; reikalauja, kad būtų gerbiamas Parlamento vaidmuo ir kompetencija;

45. ragina Komisiją į visas biudžeto priemones ir procesus įtraukti, griežtai stebėti ir apsaugoti demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių sąlygas; atsižvelgdamas į tai, ragina Komisiją neatblokuoti jokių sanglaudos fondų Vengrijai, nebent būtų visiškai įvykdytos visos reikiamos sąlygos ir tos valstybės narės teisminės institucijos galėtų būti laikomos visiškai nepriklausomomis popieriuje ir praktikoje; ragina Komisiją ir Tarybą toliau ir prireikus nedelsiant taikyti Teisinės valstybės sąlygų reglamentą ir nepanaikinti priemonių, priimtų Vengrijos iki tol, kol bus veiksmingai įgyvendinti visi orientyrai; ragina Komisiją griežtai patikrinti, kad įvairiuose valstybių narių ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planuose nustatyti su teisine valstybe susiję orientyrai būtų pasiekti kaip finansavimo išmokėjimo sąlyga, kai valstybės narės pateikia mokėjimo prašymus; ragina Komisiją skirti pagrindinę atsakomybę už šių sąlygų taikymą Komisijos nariams, atsakingiems už teisinę valstybę;

°

° °

46. paveda Pirmininkei perduoti šią rezoliuciją Tarybai ir Komisijai.